

Három kroki (II.)

KIJELENTŐK

Tetszett-e már észrevenni, hogy bárki, ha mikrofon vagy a sajtó közelébe férkőzik, első dolga *kijelenteni* valamit, azaz *tudomásomra hozni*. Nem ám javasol, indítványoz, mert az egyenértékűsége vall, ők pedig egyenértékűbbek, ugyanis ők a *kijelentők*. Nem is bejelent, mivel az csak jelzésértékű, gyurma, ami formálható a befogadó alkata szerint. Mert lehet ugyebár kiközösíteni, kikötni, kirúgni, kiszúrni, kicsapni, ám próbáljuk csak mindezt *behelyettesíteni*, értelemzavar áll elő, ha viszont úgy marad, ahogy mondja a kijelentő, akkor egyértelmű. Elismerem, nem mindegy becsinálni vagy kicsinálni, mégis, a kijelentőknek e második jobban esik. Teszik hát velünk ezt. Engem (minket) viszont a frász fog el. Azért, mert nekik jobban esik. És mert teszik.

De hát ki törődik a mi frászunkkal akár most, akár az elmúlt időkben? Míg az olvasó példák után kutat emlékezetében, engedélyt kérek a kiegészítésére. Íme néhány precedens, történelmi távlatból!

Emlékeznek-e még a „sárcsatára”? Nem a csillagászati múltban, mindössze három évre rá zajlott, amikor is az Ady család szolgálója, a néma, „hirtelen harsány nótákat dalolt”. Valahol francia földön. Igen, az I. világháborúról van szó. Az övig sártengerben harcoló antant csapatokat megtisztelte látogatásával Haig tábornok. Pontosabban, látogatta volna, ha az első lépésnél kalocsnija bele nem ragad a sárba. Ekkor hangzott el hírhedt *kijelentése*: „Forduljunk vissza, ez nem háború.” Akkor mi? Ma sem tudjuk, mert tábornokunk visszament az akadémiára, háborúra tanítani a francia fiatalokat. Oda pedig nagyapáinknak nem volt belátásuk. Ne szégyelljük, Del Ponte asszonynak sincs a miloševići haditanács üléseire.

Horger Antal úr, József Attila „Nincsen apám” versére *kijelentette*, ez nem irodalom, és visszament katedrájához az irodalmat magyarázni. Fokuszáljunk közelebbre: az újvidéki Magyar Tanszék bölcs hármasa (három királyok?) forgatta, forgatta a szegedi tanszék diplomáit, mintha mezopotámiai agyagtáblácskákat lát-

na és *kijelentette*: ez nem diploma és visszament stb. stb. Hát persze, hogy nem! Egy Horger-féle egyetemről mi jófene származhat? Emlékeztetőül, a júdeai zsidók is ezt kérdezték Megváltónk feltűnésekor: ugyan Galileából mi jó származhat? A farizeusok is, Horger Antal is tévedtek, ma már tudjuk. Ellenben ki emlékszik évtizedek vagy 2000 év múlva az újvidéki Magyar Tanszék illetékeseire, hacsak egy új József Attila, illetve Máté evangélista méltón el nem bírálja tetteiket. Én mindenesetre kiragasztom újból és újból szerény szégyentáblámra tiltakozásomat, mert megmaradásunk egyik záloga, ha a fel-feltűnő törésvonalakat nemzetreszünk testéről irgalmatlanul kiiktatjuk.

Brenner János közli memoárjában a szabadkai párttitkár *kijelentését*, miszerint a magyar bemondó kifütyülése a sportcsarnokban, még nem jelent nacionalista hóbörgést, csak egyfajta nemtetszést. Nem tetszik nekik, mint só a csigának. És mi lesz, ha a só elveszti ízét? – Csigainvázio.

Kovács László, anyaországunk külügyese *kijelentette*, hogy „naiv elképzelés” az öt vajdasági magyar párt együttes kérelme a kettős állampolgársági ügyben. A naiv szó szinonimái még: gyermeteg, hiszékeny, balga, olcsó... Szálljanak vissza a kijelentőre. Ennyi.

A Szerb Egységpárt Arkan-klónjai *kijelentették*: alkotmányosan elsősorban szerbek vagyunk és pro secundo polgárok. Egyértelműen: szerbpolgárok.

A Vajdasági Koalíció szóvivője *kijelentette*: a helységnevek magyarosítása a szeparatizmus előszele. És most kérdem alássan, kivel fogunk mi ezek után koi... bocsánat koalizálni?

Az emberi kijelentők meggyőződése, hogy ez a cigányéletű nép elkanászosodna nélkülük, holott kánásznak lenni előkelő dolog, ezt már József Attila megírta. Maradandóan.

A 90-es években Milošević *kijelentette*: „A szerb nép sehol sem élhet kisebbségben!” Nocsak! Mivel érdemelte ki ezt az Európa-szerte ismeretlen előjogot? A hágai bíróság helyében én ezt a kijelentést elemez-ném, felbontanám, és minden nehézség nélkül levezet-

ném a Nagy Szerbia-gondolat bizonyítékaként. Nagy Szerbia szinonimája ugyanis az ő szótárában Jugoszláviának hangzik.

Én pedig ezennel *bejelentem*, hogy teszek a kijelentő mondatokra, bárholnan jönnének is. Kivételt csak az égiek képeznek, igaz, ők nem kijelentenek, inkább kérnek, 2000 éve próbálnak a jóról meggyőzni, meghagyva bennünket mindenkor szabad elhatározásunkban. Ez a különbség emberi és isteni között. S ez az a különbség, amely ma egyetlen értéknek látszik. Ami maradandó.

Akkor hát mit tegyünk az olyan dolgokkal, amik nem maradandók? A francba velük. (Hozzám hétfőn jár a szemétkihordó.)

MINDIG KELL EGY BARÁT...

Vannak e mostanság provokátorok? Ha ez a provokáló, egyben balga kérdés egy görög tragédiában és nem krokiban hangzik el, a kórus ezt válaszolná: demokráciában pedig nincsenek. Ha azonban módosítom e kérdést anyám ráérző szóhasználatával élve: vannak e manapság *tetűemberek*? — akkor ugye az a bizonyos kórus zavartan hallgat a háttérben, mivel így felvetve, a kérdés korántsem hangzik balgán, inkább talányosan filozofikus. Tisztázásképpen vegyünk egy-két példát a múltból, a múlt sokszor rávilágít a mai történések gyökereire.

Provokátor volt-e Spengler, a szemközti kulturbundos német szomszéd, akinek fekete V betű díszlett háza falán, babérkoszorúval körítve? Minden bizonynyal, mert anyám arra tanított, ha ez a szomszéd átjön és megkérdezi, mit mondanak szüleid, megnyerik-e a németek a II. világháborút, te ne felelj neki. Ez felette könnyen ment, mert arcvonásom egyik jellemzője akkor még - mondom, még akkor - a tátott szájú buta pofa volt. No és provokált-e Jurcsik Géza a. d. 1946, aki eperszínű micisapkája alól csak úgy odavetette a kérdést: nagy embernek tartjuk-e Sztálint?

Emlékszem családotól rábólintottunk, habár odahaza úgy emlegettük ezt az államférfit, mint egy behemót állam mocskos diktátorát, aki furcsa hobbynak hódol: elveszi a másét. Csak úgy. Valamiért semmit.

Aztán még sokan jöttek, mi hol bölintottunk, hol nemet intettünk fejünkkel, ahogy a pillanatnyi túlélés kényszere megkövetelte. E kétes erkölcsű tett megítélését, talán hagyjuk a majdani memoáirodalom elemzőire.

A fenti példákhoz hasonlatosak ma nehezen képzelhetők el, viszont helyettesítik őket, a *tetűembe-*

rek, akik közérzetünket provokálják. Nem is akárhogyan, egyenesen az infarktusveszélyig! Íme a tegnapi nap eseménye: csöngetnek, egy utcabeli asszony, akivel reggelente mosolygós 'bar dán-t váltunk, esetleg megjegyzést fűzünk a szokatlan időjáráshoz, egy papírlapot nyom kezembe mondván, írjam alá. Az infarktusveszély miatt rövidre zárok: volt elnökünknek, a Hágában betegeskedő Miloševićnek védelmére, hathatós anyagi és erkölcsi segítséget követelünk a polgároktól, az államtól, fűtől-fától.

No most, ha aláírom, még beültetnek a Szerb Képviselőház egyik baloldali padjába, ami egyrészt kecsesítő, mert védelmet élvezek ilyen-olyan szélhámosság, csalás, rablás elkövetése esetében (ide nem tartozik a hágai vádlottak kiadatása: ezért lelőnek), másrészt viszont dögunalmas lenne hallgatni honatyáink hosszadalmas, egyben baromi dumáit. Summa summarum, nem éri meg.

De mégis, gondolkozzunk csak! Miattam ne legyenek tanúi? Éppen én legyek a sírásó sírásója? Azért mindennek van határa... Kihoztam spájzomból a literes duncos üvegben – ki tudja miért – őrzött dinár-milliárdokat, amivel a 90-es években ő maga, a Vezér honorálta munkámat, és az asszony kezébe nyomtam: „adjátok meg a királynak, ami a királyé...”

Befelé menet eszembe ötlött Luis Bunneul állítása, miszerint az lenne az igazi barát, akit ha felhívsz, akár éjfél után is, hogy hozna azonnal egy baseball-ütőt, kérdés nélkül megteszi. Nekem ilyen barátom nincs. De kár!

BOCSKORRAL ÁLMODNI...

Reggel a tükörbe pillantottam s mindjárt tudtam, baj van. Égnek meredő hajjal ébredni, lapozom fel Krúdy Álmoskönyvét, gonosz napot ígér. Ámde hallgat az okozati összefüggésről! Neki mindegy, elfeküdtem azt az alám svercelt új kispárnán, anyósom hangjára ébredtem, avagy rossz álom gyötört. A gonosz nap kijár. Ha már kijár, viselem, mégis tudni szeretném a háttérbeni indítékot. És tudom is: *bocskorral álmodtam*. Lapozok: – lépni, haladni, átugorni, világosít fel az öregedő Krúdy. A naptáromon büszkén díszleleg a XXI. század, én pedig bocskort álmodok bele. Vagy a latinos XXI. miatt lenne? De hát ez cirillül jegyezhetetlen. Hacsak itt is nem történt lépés, haladás, ugrás, amit én át-

aludtam. A Tyirilica Társaság és a Darmol tudvalévően, amíg mi alszunk, addig sem pihen. Sőt, ez az ő idejük.

A reggeli újságra pillantva azonban rájövök, nem a fent jelzett Társasággal, nem is a Darmollal, kivételesen anyósommal sincs baj, mi több, baj sincs, csak ugrás van, nagy ugrás, amolyan kínai, a bocskoros álom pedig nem álom, vagy ha álom, valós történésre utal, figyelmeztet, hasonlatosan az angyali hanghoz, Betlehem mezején. Van is miért. Íme a hír: Ivanjica környéki barlangokban 40 (negyven!) eddig ismeretlen rovarfajtát fedezett fel egy jó nevű biológusunk! Tovább: Európa entomológusai elképedve kapták fel a fejüket, már váltják is a bérletet, barlangunk látogatására.

Mondjam azt, hogy nem erényünk a szerénység? Mondom. A tudósvilágban manapság jó, ha sikeredik egy-egy új állatfajt felfedni, egy több millió fényévre található csillagot, növényvilágunkban pedig inkább a kipusztulásra ítélt egyedek számlálódnak, azaz, nincs új a nap alatt, legalábbis nyugaton a helyzet változatlan. Mi pedig negyvenet egy csapásra! Még a mesebeli lusta legény is mindössze hét legyet ütött, s mi lett belőle, közismert. Az egykori Szovjetunióknak volt

egy korszaka, amikor új felfedezések hiányában, orosz felfedezőket fedeztek fel, akik elegáns könnyedséggel kisajátították, amit már mások lexikográfusan rég megtettek: a kötőtűtől a repülőig. A bugylibicskától az atomtengeralattjáróig. Na jó, az atomenergia körül volt egy kis zűr, azt úgy kellett kikémkedni, de a bugylibicska meg a kötőtű körül nem nyitok vitát. Ám negyvenet egyszerre még ők sem! Netán Guinness-rekordra pályáznánk? Annak is sok.

Nyomatékként jött a magyarázat: ezek a rovarok (mármint a fenti negyven) képesek túlélni bármilyen világméretű kataklizmát, akár egy meteorbecsapódást, akár egy Sivatagi vihar-szerű támadást. Hát jó, sorsunk ellen nincs apelláta. De gyötör egy gondolat: vonatkozik-e ez Mladić generálisra és Karadžić nemzetmentő idegorvos társára? Búvóhelyükön, barlangjaikban, ők szintén átéltek a bioszféra szörnyű végét? Hogy is néz ki akkor majd az a világ? Avagy: ilyenkor, választások után, a mai sem különb?

